DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)
6. februar 1997 *

I sag C-80/95,

angående en anmodning, som Nederlandenes Hoge Raad i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Harnas & Helm CV

mod

Staatssecretaris van Financiën,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 4, stk. 2, artikel 13, punkt B, litra d), nr. 5, og artikel 17, stk. 3, litra c), i Rådets sjette direktiv 77/388/EØF af 17. maj 1977 om harmonisering af medlemsstaternes lovgivning om omsætningsafgifter — Det fælles merværdiafgiftssystem: ensartet beregningsgrundlag (EFT L 145, s. 1),

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, G.F. Mancini (refererende dommer), og dommerne C.N. Kakouris, P.J.G. Kapteyn, G. Hirsch og H. Ragnemalm,

* Processprog: nederlandsk.

generaladvokat: N. Fennelly
justitssekretær: ekspeditionssekretær H.A. Rühl,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— den nederlandske regering ved kommitteret A. Bos, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget

— den franske regering ved kontorchef C. de Salins og ekspeditionssekretær G. Mignot, begge Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtigede

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved B. J. Drijber, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 1. oktober 1996 er afgivet mundtlige indlæg af den nederlandske regering ved konsulent M. A. Fierstra, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget, af den franske regering ved G. Mignot, og af Kommissionen ved B. J. Drijber,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 7. november 1996,

afsagt følgende

Dom

1 Ved dom af 15. marts 1995, indgået til Domstolen den 17. marts 1995, har Nederlandenes Hoge Raad i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt en række præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 4, stk. 2, artikel 13, punkt B, litra d), nr. 5, og artikel 17, stk. 3, litra c), i Rådets sjette direktiv 77/388/EØF af 17. maj 1977 om harmonisering af medlemsstaternes lovgivning om omsætningsafgifter — Det fælles merværdiafgiftssystem: ensartet beregningsgrundlag (EFT L 145, s. 1, herefter »sjette direktiv«) med henblik på en præcisering af begreberne økonomisk virksomhed og fradragsret i nævnte direktivs forstand.

2 Spørgsmålene er blevet rejst under en retssag mellem kommanditselskabet Harnas & Helm (herefter »Harnas«) og Staatssecretaris van Financiën angående en efteropkrævning af merværdiafgift (herefter »moms«) rettet til Harnas.

3 Det bestemmes i sjette direktivs artikel 4, stk. 1 og 2:

»1. Som afgiftspligtig person anses enhver, der selvstændigt og uanset stedet udøver en af de i stk. 2 nævnte former for økonomisk virksomhed uanset formålet med eller resultatet af den pågældende virksomhed.

2. De former for økonomisk virksomhed, der er omhandlet i stk. 1, er alle former for virksomhed som producent, handlende eller tjenesteyder ... Som økonomisk virksomhed anses bl.a. transaktioner, der omfatter udnyttelse af materielle eller immaterielle goder med henblik på opnåelse af indtægter af en vis varig karakter.«

4 I henhold til artikel 13, punkt B, fritager medlemsstaterne visse former for virksomhed, herunder:

»d) følgende transaktioner:

1. ydelse eller formidling af lån samt forvaltning af lån ved den person, som har ydet lånene

...

5. transaktioner, herunder forhandlinger, med undtagelse af forvaring og forvaltning, i forbindelse med aktier, andele i selskaber eller andre sammenslutninger, obligationer og andre adkomstbeviser, bortset fra:

— varerepræsentativer

...«

5 Ifølge sjette direktivs artikel 17, stk. 3, litra c), indrømmer medlemsstaterne enhver afgiftspligtig person fradrag for eller tilbagebetaling af moms, dersom goderne og tjenesteydelserne anvendes til hans transaktioner, som er fritaget for afgift i henhold til artikel 13, punkt B, litra a) og litra d), nr. 1-5, såfremt aftageren er etableret uden for Fællesskabet, eller såfremt de pågældende transaktioner er knyttet direkte til goder, som er bestemt til udførsel til et land uden for Fællesskabet.

6 Det fremgår af sagens akter, at Harnas, der har hjemsted i Amsterdam, i perioden 1. januar 1987 til og med 1. marts 1991 var indehaver af aktier og obligationer udstedt af offentlige myndigheder og virksomheder i De Forenede Stater og Canada. Harnas modtog udbytte eller renter af disse værdipapirer.

7 I 1984 ydede Harnas et lån til All American Metals, som blev tilbagebetalt den 16. april 1987. Den 1. juli 1992 ydede Harnas et lån til en anden låntager, nemlig Opticast International Corporation. Harnas fradrog den fakturerede moms af disse transaktioner i sin momsangivelse.

8 De nederlandske skattemyndigheder ved belastinginspecteur var af den opfattelse, at Harnas fra den 17. april 1987 ikke kunne anses for erhvervsdrivende i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 7 i Wet op de omzetbelasting 1968 (den nederlandske lov om omsætningsafgift af 1968), og udstedte derfor en efteropkrævningsafgørelse med hensyn til den moms, som sagsøgeren i hovedsagen havde fradraget i perioden 17. april 1987 til og med 1. marts 1991, i alt 124 517 HFL.

9 Gerechtshof, Amsterdam, gav ikke Harnas medhold i den sag, som selskabet havde anlagt til prøvelse af denne afgørelse; som begrundelse herfor anførte retten, at selskabet i den periode, som efteropkrævningen vedrører, ikke havde udøvet

økonomisk virksomhed i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i sjette direktivs artikel 4, stk. 2, og at selskabet således ikke kan anses for afgiftspligtig person efter artikel 4, stk. 1. Gerechtshof fandt, at erhvervelse af obligationer heller ikke udgør ydelse af kredit i sjette direktivs forstand. Retten fandt, at der med udstedelsen af et obligationslån skabes et værdipapir med rettigheder, der kan fremkalde interesse på de finansielle markeder, selv om ydelsen af obligationslånet samtidig opfylder debitors finansieringsbehov.

10 Harnas har anlagt sag ved Hoge Raad til prøvelse af denne afgørelse; Hoge Raad har besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende spørgsmål:

»1) Skal den blotte erhvervelse til ejendom og den blotte besiddelse af obligationer — skyldbeviser i form af omsætningspapirer — som ikke anvendes til nogen anden virksomhedsaktivitet, samt modtagelse af afkast deraf anses for økonomisk virksomhed i sjette direktivs artikel 4, stk. 2's forstand?

2) Såfremt dette spørgsmål besvares bekræftende, skal sådan virksomhed da anses for transaktioner i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i sjette direktivs artikel 13, punkt B, litra d), nr. 1 eller 5, der — for så vidt de vedrører obligationer, som er udstedt af en person, der er etableret uden for Fællesskabet — i henhold til sjette direktivs artikel 17, stk. 3, litra c), giver ret til fradrag af den indgående afgift, som påhviler besiddelse og forvaltning af obligationer?

3) Såfremt det andet spørgsmål besvares bekræftende, kan den indgående afgift, som er faktureret en afgiftspligtig person — såfremt denne person udøver den i de foregående spørgsmål nævnte virksomhed og derudover er indehaver af aktier, som ifølge Domstolens dom af 22. juni 1993 i sag C-333/91 (Sofitam) falder uden for omsætningsafgiftens anvendelsesområde — fradrages fuldt ud, eller er den indgående afgift, som vedrører aktiebesiddelsen, udelukket fra fradrag?

4) Såfremt det foregående spørgsmål besvares på sidstnævnte måde, på hvilket grundlag skal det beløb, som er udelukket fra fradrag, da beregnes?«

Det første spørgsmål

11 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret reelt oplyst, om sjette direktivs artikel 4, stk. 2, skal fortolkes således, at den blotte erhvervelse til ejendom og den blotte besiddelse af obligationer, som ikke anvendes til nogen virksomhedsaktivitet, samt modtagelse af afkast deraf skal anses for økonomisk virksomhed, der indebærer, at den, der udøver sådanne transaktioner, bliver afgiftspligtig.

12 Det bemærkes indledningsvis, at begrebet økonomisk virksomhed ifølge sjette direktivs artikel 4, stk. 2, bl.a. indbefatter transaktioner, der omfatter udnyttelse af materielle eller immaterielle goder med henblik på opnåelse af indtægter af en vis varig karakter.

13 Dernæst bemærkes, således som Domstolen flere gange har fastslået (jf. dom af 4.12.1990, sag C-186/89, Van Tiem, Sml. I, s. 4363, præmis 17), at der ved det sjette direktivs artikel 4 er givet merværdiafgiften et meget vidt anvendelsesområde, som omfatter alle former for økonomisk virksomhed som producent, handlende eller tjenesteyder.

14 Det fremgår endvidere af Domstolens praksis, at begrebet »udnyttelse« i artikel 4, stk. 2's forstand, i overensstemmelse med de krav, der følger af princippet om det fælles merværdiafgiftssystems neutralitet, omfatter samtlige transaktioner, uanset

disses retlige form, hvorved der tilsigtes opnået varige indtægter af det pågældende gode (Van Tiem-dommen, a.st., præmis 18).

15 Domstolen har dog ligeledes fremhævet, at erhvervelse eller indehavelse af selskabsandele ikke skal betragtes som en — i sjette direktivs forstand — økonomisk virksomhed, som indebærer, at den, der udøver virksomheden, bliver afgiftspligtig (jf. dom af 20.6.1991, sag C-60/90, Polysar Investments Netherlands, Sml. I, s. 3111, præmis 13). Det forhold i sig selv, at der besiddes kapitalinteresser i andre virksomheder, er ikke en udnyttelse af et gode med henblik på opnåelse af varige indtægter, idet et eventuelt udbytte, som kapitalandelen afkaster, kun er en følge af ejendomsretten til godet (jf. ligeledes dom af 22.6.1993, sag C-333/91, Sofitam, Sml. I, s. 3513, præmis 12).

16 Det er ganske vist muligt, at de transaktioner, som er omhandlet i sjette direktivs artikel 13, punkt B, litra d), nr. 5, henhører under anvendelsesområdet for merværdiafgift, når de foretages inden for rammerne af en kommerciel fondshandelsvirksomhed for at gennemføre et direkte eller indirekte indgreb i administrationen i de virksomheder, hvori der besiddes en kapitalinteresse, eller ligger i direkte, permanent og nødvendig forlængelse af den afgiftspligtige virksomhed (jf. dommene i Polysar Investments Netherlands-sagen, a.st., præmis 14, dom af 20.6.1996, sag C-155/94, Wellcome Trust, Sml. I, s. 3013, præmis 35, og af 11.7.1996, sag C-306/94, Régie dauphinoise, Sml. I, s. 3695, præmis 18).

17 Den franske regering har imidlertid gjort gældende, at der bør sondres mellem henholdsvis erhvervelse og besiddelse af aktier, som var genstand for Polysar Investments Netherlands-sagen, a.st., og erhvervelse og besiddelse af obligationer, som er genstand for hovedsagen.

18 Det skal hertil bemærkes — som anført af den nederlandske regering — at en obligationsindehavers virksomhed kan beskrives som en form for investering, der ikke overskrider, hvad der er omfattet af simpel formueforvaltning. Afkastet af

obligationerne er en simpel følge af besiddelsen, som giver ret til renteudbetalinger. Herefter kan de oppebårne renter ikke anses for en modydelse for en transaktion eller økonomisk virksomhed udført af obligationsindehaveren, eftersom de er en simpel følge af besiddelsen af obligationerne.

19 Der består derfor ingen begrundelse for at behandle besiddelse af obligationer anderledes end besiddelse af selskabsandele. Dette er årsagen til, at såvel aktier som obligationer i artikel 13, punkt B, litra d), nr. 5, er opregnet som henhørende under en fritagelse.

20 Det første spørgsmål skal derfor besvares med, at sjette direktivs artikel 4, stk. 2, skal fortolkes således, at den blotte erhvervelse til ejendom og den blotte besiddelse af obligationer, som ikke anvendes til nogen anden virksomhedsaktivitet, samt modtagelse af afkast deraf ikke skal anses for økonomisk virksomhed, der indebærer, at den, der udøver sådanne transaktioner, bliver afgiftspligtig.

21 Når henses til besvarelsen af det første spørgsmål er det ufornødent at besvare de øvrige præjudicielle spørgsmål.

Sagens omkostninger

22 De udgifter, der er afholdt af den nederlandske og den franske regering samt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Nederlandenes Hoge Raad ved dom af 15. marts 1995, for ret:

Artikel 4, stk. 2, i Rådets sjette direktiv 77/388/EØF af 17. maj 1977 om harmonisering af medlemsstaternes lovgivning om omsætningsafgifter — Det fælles merværdiafgiftssystem: ensartet beregningsgrundlag skal fortolkes således, at den blotte erhvervelse til ejendom og den blotte besiddelse af obligationer, som ikke anvendes til nogen anden virksomhedsaktivitet, samt modtagelse af afkast deraf ikke skal anses for økonomisk virksomhed, der indebærer, at den, der udøver sådanne transaktioner, bliver afgiftspligtig.

Mancini Kakouris Kapteyn

Hirsch Ragnemalm

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 6. februar 1997.

R. Grass G.F. Mancini

Justitssekretær Formand for Sjette Afdeling